

УДК 929.5+929.7(438)

**ЧИ ГАЛИЦЬКИЙ ВОЄВОДА КОСНЯТИН СІРОСЛАВИЧ
БУВ ПРИЧЕТНИЙ ДО ПОЯВИ НАЗВИ МІСТА СНЯТИН?*****Віталій НАГІРНИЙ**

*Ягеллонський університет,
Інститут історії, Кафедра історії Східної Європи,
вул. Голембя, 13, Краків, 31-007
e-mail: vitaliy1978@gmail.com
DOI: 10.15330/gal.33.27-36
ORCID 0000-0003-4360-7729*

У статті аналізується поширена в українській історіографії теза про датування першої письмової згадки про Снятин 1158 р. і походження назви міста від імені його ймовірного власника, боярина Коснятина Сірославича. На підставі аналізу літописних повідомлень автор приходить до висновку, що теза про оборону Снятина галицьким воєводою від військ Івана Ростиславича в 1158 р. опирається на помилковій інтерпретації та ототожненні двох різних подій – місії Коснятина в Київ весною 1157 р. і нападі Івана Ростиславича на Кучелмин і Ушицю восени 1158 р. – і позбавлена будь-якого історичного підґрунтя. Автор вважає також, що немає підстав твердити, що назва населеного пункту над Прутом походить від імені галицького воєводи Коснятина Сірославича.

Ключові слова: Коснятин Сірославич, Снятин, Покуття, галицький воєвода.

У сучасній українській науковій і краєзнавчій літературі широко побутує думка, що місто Снятин на Покутті вперше згадане під 1158 р., а його назва походить від імені галицького воєводи Коснятина Сірославича. У даній статті зроблено спробу вияснити чи таке твердження має під собою реальне історичне підґрунтя.

Відмічений підхід має вже досить тривалу традицію і сягає початку 30-х рр. ХХ ст. Його засновником можна вважати редактора видання “Ziemia Stanisławowska” Г. Сейдлера, котрий в 1930 р. видав невеличку брошуру під назвою “Śniatyn: szkic monograficzny”¹. У даній праці автор намагався датувати першу згадку про місто над Прутом 1158 р. На його думку, Снятин, будучи важливим стратегічним пунктом, опинився в центрі боротьби між галицьким князем Ярославом Володимирковичем та колишнім звенигородським правителем Іваном Ростиславичем Берладником. Розвиваючи свою думку, Г. Сейдлер твердив, що після повернення Снятина під контроль Ярослава, місто було віддане у короткочасне володіння опальному візантійському імператорові Андроніку Комнену, котрий у 1165 р. перебував у Галицькому князівстві².

Цілком ймовірно, що ця оригінальна, але повністю відірвана від історичних джерел, теза Г. Сейдлера, так і залишилася б непоміченою, якщо б у 1950-х рр. радянська влада не вирішила відзначити ювілей Снятина. Запропоноване польським краєзнавцем датування першої згадки міста прекрасно вписувалося в цей задум. Його одразу ж підхопила преса. 1 червня 1958 р. у снятинській районній газеті “Колгоспник” вийшла стаття історика А. Рузанова³ під

* За допомогу у пошуку матеріалів до даної статті висловлюю щире подяку працівникам і аспірантам факультету історії, політології і міжнародних відносин Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника – Галині Микитюк, Андрію Корольку та Остапу Кардашу.

¹ Seidler H. Śniatyn: szkic monograficzny. Stanisławów : Ziemia Stanisławowska, 1930. S. 1–14.

² Там само. S. 4. Див. також український переклад праці: Сейдлер Г. Снятин: нарис монографічний. Станиславів 1930 року. Накладом редакції Землі Станиславівської. Переклад з польської мови. *Віки говорять. Матеріали до історії Снятинщини від найдавніших часів*, приг. М. Бажанський. Дітройт : Бібліотека видавництва “Снятин”, 1981. С. 26.

³ Про нього відомо тільки, що він був кандидатом історичних наук. Встановити його місце праці не вдалося. Див.: Бажанський М. Вступне слово, пояснення до матеріалів. *Віки говорять...* С. 6–7.

назвою “До 800-річчя Снятина. Дещо з історії нашого міста”⁴. Плуваючись у датуванні першої згадки про Снятин – 1148 р. чи 1158 р. – він в кінцевому результаті випрацював компромісний варіант і заявив: “1158 рік треба рахувати часом узаконення міста Снятин, хоч вперше воно згадується в літописі за 1148 рік”⁵. Тут же А. Рузанов спробував пояснити і походження назви міста. На його думку, воно носило ім’я “одного із синів галицького князя Ярослава Осмомисла”⁶. Якого саме сина Ярослава малося на увазі, історик не уточнив. Незабаром, 23 липня 1958 р., в івано-франківській обласній газеті “Прикарпатська правда” появилася стаття головного редактора “Колгоспника” А. Шидловського під назвою “Снятину 800 років”, з інформацією про офіційне святкування цієї події 26 жовтня 1958 р. 800-річчя Снятина А. Шидловський “обґрунтував” тим, що “історія зберегла згадку про нього ще з 1158 року в найдавніших списках Іпатіївського літопису”⁷. Ще через місяць, 29 серпня того ж року, вийшла чергова стаття А. Рузанова, під назвою “З історії нашого міста. Звідки походить назва Снятин”⁸. У даній праці історик вже не сумнівався в тому, що місто вперше згадане саме у 1158 р. Тут же він запропонував нове пояснення походження назви населеного пункту: “місто Снятин носить ім’я воєводи Коснятина Сірославовича, який в 1158–1159 роках відстоював його від наступаючих шеститисячних військ Івана Ростиславовича”⁹. Після появи згаданих публікацій, 26 жовтня 1158 р. відбулися святкування ювілею¹⁰. Присутні на ньому були не тільки представники влади та місцеві жителі, але і офіційна делегація української діаспори з Канади¹¹.

Офіційне святкування 800-річного ювілею Снятина у 1958 р. “затвердило” датування першої згадки про місто 1158 р. і зумовило її проникнення в академічні праці. У 1963 р. ця дата появилася в “Українській Радянській Енциклопедії”¹², а згодом і в “Радянській Енциклопедії історії України”¹³. А починаючи з “Історії міст і сіл Української РСР” в офіційних виданнях закріпилася і версія про походження назви населеного пункту від імені його “власника”, боярина Коснятина Сірославовича¹⁴. Цю тезу підхопило українське діаспорне середовище¹⁵, а згодом і більшість сучасних українських істориків та краєзнавців¹⁶. Поодинокі спроби окремих авторів спростувати таке твердження¹⁷ і датувати першу згадку про Снятин кінцем XIV ст.¹⁸, залишилися

⁴ Рузанов А. Дещо з історії нашого міста [До 800-річчя Снятина]. *Колгоспник*. 1958. № 65 (1594). 1 червня. С. 2–3. Див. також передрук статті: *Віки говорять...* С. 35.

⁵ Там само.

⁶ Там само.

⁷ Шидловський А. Снятину 800 років. *Прикарпатська правда*. 1958. 23 липня. С. 2.

⁸ Рузанов А. З історії нашого міста. Звідки походить назва Снятин. *Колгоспник*. 1958. № 103 (1632). 29 серпня. С. 4. Див. також передрук статті: *Віки говорять...* С. 44.

⁹ Там само.

¹⁰ Святкування 800-річчя Снятина. *Колгоспник*. 29 жовтня. 1958. № 129 (1658). С. 4.

¹¹ Перебування делегації прогресивних українців Канади в Снятині. *Колгоспник*. 1958. № 129 (1658). 29 жовтня. С. 4.

¹² Снятин. *Українська Радянська Енциклопедія* : у 17 т. Т. 13 : *Світлякові – Сподумен* / гол. ред. М. Р. Бажан. Київ : Голов. ред. УРЕ, 1963. С. 283 (помилково під 1148 р.).

¹³ Снятин. *Радянська Енциклопедія історії України*. Т. 4 : *Розлив – Яцкевич*. Київ : Голов. ред. УРЕ, 1972. С. 129.

¹⁴ Кройтор К., Патлажан Ю. Снятин. *Історія міст і сіл Української РСР. Івано-Франківська область*. Київ : Інститут історії АН УРСР, 1971. С. 516.

¹⁵ Див. напр.: Бажанський М. Краса Снятинщини: Ріки, потоки, ліси, луки, сади, міста і села та висока матеріальна і духовна культура їхніх жителів. *Гаслова енциклопедія*. Дітройт : Бібліотека Видавництва “Снятин”, 1982. С. 199–200 (тут вказано 1148 р.).

¹⁶ Див. напр.: Харитон В., Тимофійчук М. Снятин над Прутом. Ч. 1 : Нариси історії міста та околиць від найдавніших часів до початку ХХ століття. Снятин : Прут Принт, 2003. С. 25–28, 30; Харитон В. Населені пункти Снятинщини. Історичне минуле, культурні традиції, персоналії. Снятин : Прут Принт, 2010. С. 13; Покуття : історико-етнографічний нарис / В. Марчук, А. Королько та ін. Львів ; Івано-Франківськ : Манускрипт-Львів, 2010. С. 72–73; Войтович Л. Галич у політичному житті Європи XI–XIV століть. Львів : Інститут українознавства ім. І. Крип’якевича НАН України, 2015. С. 66.

¹⁷ Миська Р. Літописні пункти Галицької землі (за писемними та археологічними джерелами). *Археологічні дослідження Львівського університету*. 2015. Вип. 19. С. 108.

непоміченими¹⁹. У даний час 1158 р. прийнятий як офіційна дата заснування міста і науковцями²⁰, і офіційними органами влади²¹ та домінує на електронних ресурсах²². Не ставиться під сумнів і причетність галицького боярина Коснятина Сірославича до походження назви міста²³.

В цілому, офіційна версія про першу появу Снятина на сторінках письмових джерел виглядає наступним чином: у 1158 р. колишній звенигородський князь Іван Ростиславич Берладник здійснив напад на землі галицького князя Ярослава Володимирковича; оборону південних кордонів Галицького князівства очолював Коснятин Сірославич; воєводи вдалося успішно відбити напад Берладника на Снятин; місто в цей час було у власності цього боярина; назва Снятин походить від імені Коснятина (Снятин = Ко-снятин)²⁴.

Всі перелічені вище прихильники такого трактування одноголосно твердять, що перша письмова згадка про Снятин знаходиться в “Іпатіївському літописному зводі” під 1158 р. При чому в жодній (!) із перелічених праць немає прямого поклику на джерело – поклики або надто загальні²⁵ або відсутні взагалі. Це вимагає ще раз звернутися до аналізу літописних даних.

В “Іпатіївському літописному зводі” інформація про події 1158 р. розбита на два літописні роки – 6665 і 6666. Під 6665 (1157/1158) р. (правильна дата: перша половина 1157 р.)²⁶

¹⁸ Див. напр.: Бучко Д. Походження назв населених пунктів Покуття. Львів : Світ, 1990. С. 110; Вортман Д. Снятин, місто Івано-Франківської обл. *Енциклопедія історії України* : у 10 т. Т. 9 : Прил – С. / редкол. В. А. Смолій та ін. Київ : Наук. думка, 2012. С. 683.

¹⁹ Певним винятком є автори нової колективної праці, присвяченої Снятинському регіону, котрі відмітили, що “про літописні згадки цього міста говорити, на жаль, не доводиться”. Снятинщина. Історико-етнографічний нарис / кер. авт. кол., гол. ред. А. Королько. Снятин ; Івано-Франківськ ; Львів : Манускрипт-Львів, 2014. С. 91.

²⁰ Показовою у цьому відношенні може бути наукова конференція, присвячена 850-річчю Снятина, проведена в 2008 р. Див.: Снятин, Снятинщина: історія і сьогодення. Матеріали науково-практичної конференції, присвячені 850-річчю міста Снятина на Покутті / упор. Я. Романюк та В. Харитон. Снятин : Прут Принт, 2008.

²¹ Наприклад, у 2008 р. на областному рівні відзначено 850-річчя міста (План заходів з організації та відзначення 850-річчя Снятина. *Івано-Франківська державна обласна адміністрація. Офіційний веб-сайт*, доступ отримано 24 січня 2020 р. URL: <http://www.if.gov.ua/?q=news&id=6811>). З цього приводу Національний банк України навіть випустив ювілейну монету, на якій було зображено Коснятина Сірославича (850 років м. Снятин. *Національний Банк України*, доступ отримано 24 січня 2020 р. URL: https://old.bank.gov.ua/control/uk/currentmoney/cmcoin/details?coin_id=387). А в 2018 р. снятинська міська влада відзначила 860-ліття Снятина (Снятину над Прутом – 860 років, 16 липня 2018. *Снятинська районна рада*. доступ отримано 24 січня 2020 р. URL: <http://snyatynrada.gov.ua/news.php?cid=2117&page=3>). Див. також: Наше місто. *Снятинська міська рада*, доступ отримано 24 січня 2020 р. URL: <http://www.snyatyn.if.ua/city.php>.

²² В першу чергу мова йде про найбільший електронний ресурс – Вікіпедію: Снятин. *Вікіпедія*. доступ отримано 24 січня 2020. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D0%BD%D1%8F%D1%82%D0%B8%D0%BD>, а також це саме гасло російською, білоруською, польською і англійською мовами. Див. також: Снятын. *Большой Энциклопедический словарь*, 2000, доступ отримано 24 січня 2020 р. URL: <https://dic.academic.ru/dic.nsf/enc3p/275494>; Снятын. *Географическая энциклопедия*, доступ отримано 24 січня 2020 р. URL: https://dic.academic.ru/dic.nsf/enc_geo/4547 та ін.

²³ Дет. про це див.: Нагірний В. Штучні ювілеї міст: так зване “860-річчя Снятина”, 5.03.2020, доступ отримано 7 березня 2020 р. URL: http://localhistory.org.ua/shtuchni-yuvileyi-mist-tak-zvane-860-richchya-snyatyna/?fbclid=IwAR2Lszyv7h-bpy5uZmUWYycIKZ_vNOFI0ZMrHWXeEJXo3JCmTBhwfCLeXs.

²⁴ Див. посилання 1–3 і 5–12. Найбільш активно ця думка відстоюється в працях: Харитон В., Тимофійчук М. Снятин над Прутом. Ч. 1. С. 25–28, 30; Кишкан М. До питання про походження назви “Снятин”. *Снятин, Снятинщина: історія і сьогодення : матеріали науково-практичної конференції, присвячені 850-річчю міста Снятина на Покутті* / упор. Я. Романюк, В. Харитон. Снятин : Прут Принт, 2008. С. 61.

²⁵ Показовою в цьому відношенні є стаття в *Історії міст і сіл Української РСР*, де автори покликаються аж на дев'ять літописних сторінок (С. 488–496). Див.: Кройтор К., Патлажан Ю. Снятин. *Історія міст і сіл Української РСР. Івано-Франківська область...* С. 516, прим. 3.

²⁶ Ці події, поза всяким сумнівом, відбулися не пізніше першої половини травня 1157 р. З літописного тексту видно, що однією із головних діючих осіб був київський князь Юрій Володимирович (Довгорукий), котрий помер 15 травня 1157 р. Бережков Н. Хронология русского летописания. Москва : Издательство Академии Наук СССР, 1963. С. 168.

для нас має значення наступний фрагмент: “В то же верема блше привель Гюрги . Ивана Ростиславича . рекомаго Берладника . ись Суждала . шкованого . хотя и дати Ярославу злати своему . прислалъ бо блше Ярославъ оуже по Берладника . Стополка кнѣза и Кснати на Сѣрославича . съ многою дружиною . и нача молвити митрополитъ игумени вси . Гюргеви рекуче . грѣхъ ти есть цѣловавши к нему хрѣтъ держиши в толицѣ нужи а и еще хоцещи выдати на оубиство . вн же послушавъ ихъ пусти шпатъ Суждалю шкована . оувѣдавъ же Изаславъ . шже послалъ шпатъ Гюрги Суждалю и пославъ перекры мужи своае . и поае и к собѣ Чернигову и тако же избави Бѣ Ивана ѿ великиае тоае мужа”²⁷. Як чітко видно з цитованого тексту, в літописній статті взагалі не йдеться про напад Івана Ростиславича на володіння Ярослава. Джерело інформує тільки, що галицький князь відправив свою довірену особу, Коснятина Сірославича, до двору Юрія Володимировича в Київ, з метою добитися видачі Івана, схопленого людьми Юрія. Посланцеві Ярослава не вдалося досягти поставленої мети і він повернувся в Галич без Берладника. Останній був відправлений назад у Суздаль, однак по дорозі його звільнив чернігівський князь Ізяслав Давидович. У свою чергу, під 6666 (1158/1159) літописним роком будь-яка інформація як про напад Івана на володіння Ярослава, так і взагалі про події в Галицькій землі, повністю відсутня²⁸.

Згаданий вище похід Івана Ростиславича на південне прикордоння Галицького князівства описаний в літописі під 6667 (1159/1160) р. (правильна дата: 1158/1159 р.²⁹): “То том же лѣтѣ нача Ярославъ Галичскыи . искати Ивана Ростиславича . стрѣичича своего . Ярославъ бо блше подьмолвилъ кнѣзъ Рускиѣ . и корола и Ладьскиае кнѣза да быша ему были помочьници . на Ивана . и шбѣшашаѣ ему вси . и послаша послы Киеву къ Изаславу Двдвичю . Ярославъ Галичскыи Избигнѣва . Стославъ Сѣлговичъ Жирослава Иванковича . Ростиславъ и Мьстиславичъ чема . Мьстиславъ Изаславичъ . Жирослава Васильевича Ярославъ Изаславичъ . Сѣнофрѣа . Володи Андрѣевича . Гаврила Васильевичъ Стославъ Всеволодичъ Киаенина . король мужа своего . и ѿ Лаховѣ мужь свои . Изаславъ же припрѣ всихъ . и ѿвѣтъ . имъ давъ . ѿпусти ае . Иванъ же тогда оуполошивьса . ѣха в поле къ Половцемъ . и шедъ с Половци и ста в городехъ Подунаискыхъ . и изби двѣ кубарѣ . и вза товара многу в нею . и пакосташе рыболовомъ Галичскымъ . и придоша к нему Половци мнози . и Берладника оу него искупися . ꙗко . и поиде къ Кучелмину и ради быша ему . и ѿтуда къ Оушици поиде . и вошла блше засада Ярославла в городъ и начашаѣ бити крѣпко . засадници из города . а смерди скачючъ чересь заборола . къ Иванови и перебѣже ихъ . ꙗко . и хотѣша Половци взати городъ . Иванъ не да имъ взати . и розгнѣвавшеса Половци . ѣхаша ѿ Ивана . Изаславъ же посла . по Ивана . и приведе Киеву...”³⁰. Очевидно, саме цю військову акцію Івана Ростиславича проти Ярослава Володимировича дослідники трактують як “похід на Снятин”. Однак, з літописного повідомлення чітко слідує, що об’єктом нападу Берладника був спочатку Кучелмин (суч. с. Ломачинці Сокирянського р-ну Чернівецької обл.), а згодом Ушиця (суч. с. Стара Ушиця Кам’янець-Подільського р-ну Хмельницької обл.), тобто бойові дії велися далеко від сучасного Снятина (відстань по прямій лінії від Кучелмина і Ушиці до міста над Прутом становить не менше 100 км). Після невдачі під Ушицею Іван відмовився від продовження бойових дій і відправився в Київ (*ил. 1*).

Не згадується Снятин і в описі подій 1148 р.³¹, як це припускав А. Рузанов, чи у літописній розповіді про надання Ярославом Володимировичем “нѣколико городов” Андроніку Комнєну в 1165 р.³², як твердив Г. Сейдлер.

²⁷ Ипатьевская летопись. *Полное Собрание Русских Летописей*. Т. 2 / изд. А. Шахматов. Санкт-Петербург : Типография М. А. Александрова, 1908. Стб. 488.

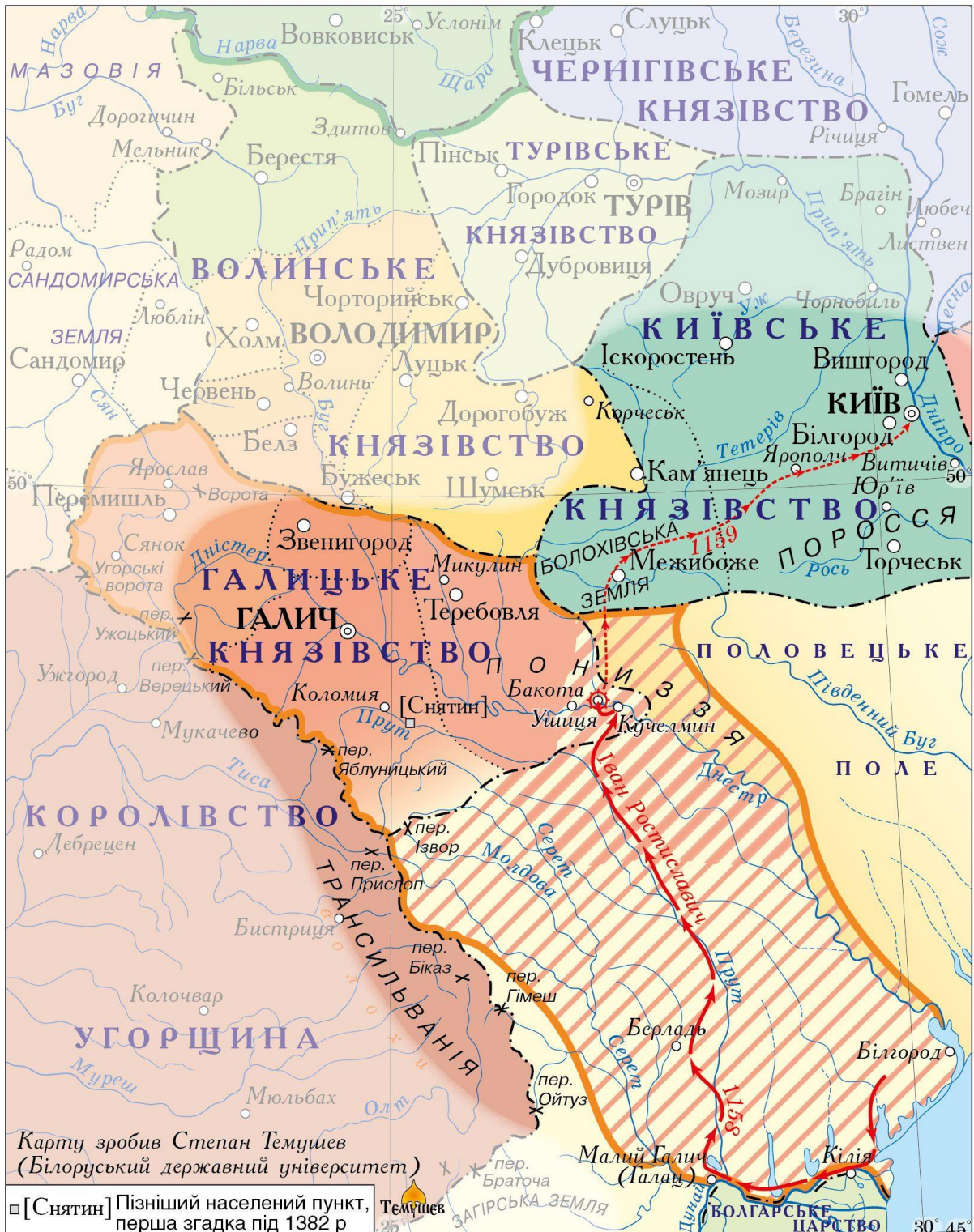
²⁸ Там само. Стб. 488–493.

²⁹ Хоча в літописі ці події описані під 1159/1160 р., правильним буде датувати їх 1158/1159 р. Див.: Бережков Н. Хронология русского летописания... С. 170–171.

³⁰ Ипатьевская летопись. Стб. 496–497. Детальніше про ці події див.: Стефанович П. Отношения князя и знати в Галицком и Волынском княжествах до конца XII в. *Средневековая Русь*. 2007. Вып. 7. С. 190–191; Войтович Л. Галич у політичному житті Європи XI–XIV століть... С. 99–100.

³¹ Див.: Ипатьевская летопись. Стб. 360–372.

³² Там само. Стб. 524.

Таким чином, уважний аналіз цитованих літописних повідомлень дозволяє однозначно ствердити, що теза про оборону Коснятином Сірославичем Снятина від військ Івана Ростиславича в 1158 р. опирається на помилковій інтерпретації та ототожненні двох різних подій – місії галицького воеводи в Київ весною 1157 р. і походу Берладника на Кучелмин і Ушицю восени 1158 р. Можна також чітко і однозначно ствердити – ні під 1158 р., ні під наступними роками “Іпатіївський літописний звід” не містить жодної інформації про Снятин. Більше того,

назва “Снятин”, або наближена до неї, взагалі не відома раннім руським літописам³³. Виходячи з цього, першою достовірною письмовою інформацією про місто над Прутом необхідно вважати його згадку на сторінках “Хроніки” Янка з Чарнкова під 1382 р.³⁴.

Викладені вище аргументи ставлять під поважний сумнів і можливе перебування Снятина у власності Коснятина Сірославича чи походження назви цього населеного пункту від імені галицького воєводи. Коснятин згадується на сторінках літопису чотири рази. Вперше – у цитованому вище фрагменті з 6665 літописного року, коли він, за розпорядженням галицького князя Ярослава, відправився “сь мноною дружиною” до Києва по Івана Ростиславича³⁵. Як відмічалось вище, дана місія зазнала невдачі, після чого воєвода повернувся в Галич. Вдруге Коснятин віднотований під літописним 6668 (1160/1161) р. (правильна дата: 1159/1160 р.³⁶), коли на чолі “Галичань” допомагав чернігівському князеві Святославу Ольговичу в поході проти удільного правителя Вщижа, Святослава Володимировича³⁷. Ще раз “Кснатинь . же [...] баше . воєвода сь Галичань” згаданий під 6680 (1172/1173) р. (правильна дата: 1169/1170 р.³⁸), коли брав участь в поході володимирського князя Мстислава Ізяславича на Київ і Вишгород проти Гліба Юрієвича і Давида Ростиславича³⁹. Востаннє Коснятин зустрічається на сторінках джерел у 6681 (1173/1174) р. (правильна дата: 1170/1171 р.⁴⁰) серед галицьких бояр, котрі підтримали княгиню Ольгу, опальну дружину князя Ярослава Володимировича, і спільно з нею відправились у польські землі, де знаходилися вісім місяців⁴¹. Необхідно наголосити, що у жодному із цих повідомлень не говориться про можливе перебування Коснятина в Попрутті, ані тим більше про якісь його володіння в цьому регіоні. Таким чином, літописні дані не дають жодних підстав пов’язувати Коснятина Сірославича із сучасним Снятином.

Кидається у вічі і надзвичайно велика різниця у часі між фактичною появою населеного пункту, діяльністю Коснятина Сірославича та першою достовірною письмовою згадкою Снятина. Археологічні дослідження дозволяють впевнено говорити про існування поселень на території сучасного міста принаймні від X ст. (городище Снятин I) або від XI ст. (городище Снятин II)⁴², тобто задовго до часів Коснятина Сірославича. У свою чергу, перша достовірна письмова згадка про місто під його сучасною назвою датується 1382 р.⁴³ Саме з того часу назва

³³ Див.: Етимологічний словник літописних географічних назв Південної Русі / відп. ред. О. С. Стрижах. Київ : Наукова думка, 1985.

³⁴ Kronika Janka z Czarnkowa / tłum. J. Żerbińo, oprac. tekstu i przyp. M. D. Kowalski. Kraków : Universitas, 2001. С. 112. Не виключено, що Снятин згадується в джерелах дещо раніше, на межі 60-х і 70-х рр. XIV ст. Так, в реєстрі місіонерських осередків Руського вікаріату Францисканського ордену згадано місцевість Nostin/Nestin. Див.: Bullarium Franciscanum Romanorum Pontificum. Т. 5. Romae : Typis Vaticanis, 1898. Appendix I. P. 602, XLI; De Conformitate Vitae Beati Francisci ad Vitam Domini Iesu auctore Fr. Bartholomaeo de Pisa. *Analecta Franciscana. Sive Chronica Aliaque Varia Documenta Ad Historiam Fratrum Minorum Spectantia*. Т. 4. Quaracci : Ex Typographia Collegii S. Bonaventurae, 1906. P. 556. В історичній літературі поширеною є думка, що в даному випадку мова йшла саме про Снятин. Див. наприклад: Abraham W. Powstanie organizacji kościoła łacińskiego na Rusi / W. Abraham. Т. 1. Lwów : Nakładem Towarzystwa dla popierania nauki polskiej, 1904. S. 192; Стасюк А. Про одну із назв Галича в XIV столітті. *Галич. Збірник наукових праць* / під ред. М. Волощука. Т. 1. Івано-Франківськ : Лілея НВ, 2016. С. 72 (там теж історіографічний огляд). В даному місці хочу висловити подяку к.і.н. Андрієві Стасюку за консультації.

³⁵ Ипатьевская летопись. Стб. 488.

³⁶ Бережков Н. Хронология русского летописания... С. 171–172.

³⁷ Ипатьевская летопись. Стб. 509.

³⁸ Бережков Г. Хронология русского летописания... С. 182.

³⁹ Ипатьевская летопись. Стб. 548.

⁴⁰ Бережков Н. Хронология русского летописания... С. 188.

⁴¹ Ипатьевская летопись. Стб. 564.

⁴² Томенчук Б. Археологія городищ Галицької землі. Галицько-Буковинське Прикарпаття. Матеріали досліджень. 1976–2006 рр. Івано-Франківськ : Третяк І. Я., 2008. С. 226, 481–484. Див. також: Томенчук Б. Галич і Мала Галицька земля XII–XIII ст. Історична топографія городищ. Івано-Франківськ : Симфонія форте, 2016. С. 253.

⁴³ Kronika Janka z Czarnkowa. С. 112.

“Снятин” регулярно з’являється на сторінках актових джерел⁴⁴ та хронік⁴⁵. Виходячи з цього, більш раціональним буде шукати походження цієї назви в реаліях XIV ст.⁴⁶.

Викладені вище аргументи дозволяють однозначно спростувати як датування першої згадки про Снятин 1158 р. чи взагалі XII ст., так і можливу приналежність міста Коснятина Сірославичу чи походження назви цього населеного пункту від імені галицького воєводи. Опираючись на археологічні матеріали виникнення поселення на місці сучасного Снятина необхідно датувати більш раннім часом. Натомість про існування міста під назвою Снятин можна говорити тільки починаючи із кінця XIV ст.

WAS THE GALICIAN VOIVODE KOSNIATYN SIROSLAVYCH CONNECTED WITH THE EMERGENCE OF THE TOWN SNIATYN NAME?

Vitaliy NAGIRNYI

Jagiellonian university, Institute of History,
the Department of Eastern-European History
Ul Gołębia, 13, Krakow, 31-007
e-mail: vitaliy1978@gmail.com

Summary

The article deals with the widespread in the Ukrainian historiography thesis about the dating the first written mention of the town of Sniatyn in 1158 as well as the origin of its name after its possible owner, boyar Kosniatyn Siroslavych. This thesis was initiated by the Polish local historian Henryk Seidler in the 1930s and developed by Soviet historians and publicists and also Ukrainian diaspora local historians in the 1950s–1980s. The official celebrations of Sniatyn’s anniversaries: the 800th anniversary in 1958, the 850th anniversary in 2008, and the 860th anniversary in 2018 also promoted the spreading of the mentioned thesis. Nowadays it’s supported by most contemporary Ukrainian historians and local historians.

All supporters of the dating of the first written mention of Sniatyn in 1158 and the origin of its denomination from the name of boyar Kosniatyn Siroslavych argue that such information about the city can be found in the “Hipatian Codex” under the year 1158. In fact, the information about the events of 1158 is broken down into two chronicle years in the “Hipatian Codex” – 1157/1158 and 1158/1159. There are absolutely no mentions of Sniatyn. They are also absent in the describing of the events of 1158/1159, when the former prince of

⁴⁴ Zbiór dokumentów małopolskich / wyd. S. Kuraś, I Sułkowska-Kuraś. Cz 7 : Dokumenty króla Władysława Jagiełły z lat 1385–1417. Wrocław ; Warszawa ; Kraków ; Gdańsk : Zakład Narodowy imienia Ossolińskich ; Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk, 1974. Nr 1795. S. 393 (21 V 1415 : “Znathin”); Zbiór dokumentów małopolskich / wyd. S. Kuraś, I Sułkowska-Kuraś. Cz 7 : Dokumenty króla Władysława Jagiełły z lat 1418–1434. Wrocław ; Warszawa ; Kraków ; Gdańsk : Zakład Narodowy imienia Ossolińskich ; Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk, Wrocław, 1975. Nr 2008. S. 222 (16 VI 1427 : “Snyathyn”); Akta grodzkie i ziemskie z czasów Rzeczypospolitej Polskiej z archiwum tak zwanego bernardyńskiego we Lwowie w skutek fundacyi śp. Alexandra hr. Stadnickiego. T. 2. Lwów : staraniem Galicyjskiego Wydziału Krajowego, 1870. S. 193 (1466 : “Snyathinensi”), 226 (1482 : “Capitaneo Snyathinensi”); T. 5. Lwów : staraniem Galicyjskiego Wydziału Krajowego, 1875. S. 39 (26 X 1416 : “Sniathinensi districtibus”), 78 (9 II 1435 : “Snatin”), 95–96 (2 IX 1439 : “capitaneus Styanthinensis”, “Snyathin”), 125–126 (10 II 1444 : “Snatinensi”), 186–187 (16 III 1456 : “Snyatinensis”, “Snyatinensi”), 204 (5 XII 1457 : “Snyatinensis”), 211 (28 V 1466 : “Snyatinensi”). Див. також: Dörferówna A. Buczański Michał Mużyło. *Polski Słownik Biograficzny*. T. 3. Kraków : Nakładem Polskiej Akademii Umijętności, 1937. S. 85 (1436); Kurtyka J. Podole w czasach jagiellońskich. *Studia i materiały / oprac. M. Wilamowski*. Kraków : Societas Vistulana, 2011. S. 436 (16 VI 1427); Gąsiorowski A. *Itinerarium króla Władysława Jagiełły. 1386–1434*. Warszawa : Instytut historii PAN, 2015. S. 82 (21 V 1415), 109 (16 VI 1427).

⁴⁵ Ioannis Dlugossi Annales seu Cronicae incliti Regni Poloniae. Vol. 8. Lib. 11 : 1413–1430. Varsaviae : Wydawnictwo Naukowe PWN, 2000. S. 54 (1415 : “Szniathyn”); Kronika Polska, Litewska, Żmódzka i wszystkiej Rusi Macieja Strykowskiego. T. 2. Warszawa : Nakład G. L. Glücksberga, 1846. S. 153 (1415). Див. також: “Sniatyn”. *Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich*. T. 10. Warszawa : Nakł. F. Sulimierskiego i W. Walewskiego, 1889. S. 930, 932 (1415, 1448, 1485 i in.).

⁴⁶ Не виключаючи повністю можливості походження назви “Снятин” від антропоніму “Коснятин”, вважаю однак безпідставним прив’язувати її до особи саме Коснятина Сірославича.

Zvenyhorod Ivan Rostyslavych (Berladnyk) attacked the southern borders of the Galician principality – the cities of Kuchelmyn and Ushytsia. We can also clearly and unequivocally state that the name “Sniatyn”, or its approximate denomination, is not found in the early Rus’ian chronicles at all, and the first reliable mention of Sniatyn is found in the “Chronicle” of Janko from Czarnków under the year 1382. The above-outlined arguments cast doubt on the possible presence of Sniatyn in Kosniatyn Siroslavych’s property or the origin of the name of this locality from the name of the Galician voivode. Kosniatyn is mentioned on the pages of the chronicle four times – in 1157/1158, in 1159/1160, in 1169/1170, and in 1170/1171. Neither of these mentions refers to Kosniatyn’s possible presence in the Prut basin or his possible possessions in this region. Thus, the chronicle data doesn’t give any reason to associate Kosniatyn Siroslavych with modern Sniatyn.

The above arguments allow to refute unequivocally both the dating of the first mention of Sniatyn in 1158 or in the 12th century at all, as well as the possible affiliation of the town to Kosniatyn Siroslavych or the origin of the name of this locality from the name of the Galician voivode. Based on archaeological materials of the emergence of the settlement on the site of modern Sniatyn, it should be dated earlier. Instead, the existence of the city called Sniatyn can be asserted only from the end of the 14th century.

Keywords: Kosniatyn Siroslavych, Sniatyn, Pokuttia, the Halych voivode.

REFERENCES

- 850 rokov m. Sniatyn [850 years of the town of Sniatyn]. *Natsionalnyi Bank Ukrainy*, accessed January 24, 2020. Retrieved from: https://old.bank.gov.ua/control/uk/currentmoney/cmcoin/details?coin_id=387 (in Ukrainian).
- Abracham, W. (1904). *Powstanie organizacji kościoła łacińskiego na Rusi*. T. 1. Lwów: Nakładem Towarzystwa dla popierania nauki polskiej (in Polish).
- Akta grodzkie i ziemskie z czasów Rzeczypospolitej Polskiej z archiwum tak zwanego bernardyńskiego we Lwowie w skutek fundacyi śp. Alexandra hr. Stadnickiego*. T. 2. (1870). Lwów: Staraniem Galicyjskiego Wydziału Krajowego. 285 s. (in Latin).
- Akta grodzkie i ziemskie z czasów Rzeczypospolitej Polskiej z archiwum tak zwanego bernardyńskiego we Lwowie w skutek fundacyi śp. Alexandra hr. Stadnickiego*. T. 5. (1875). Lwów: Staraniem Galicyjskiego Wydziału Krajowego. 293 s. (in Latin).
- Bazhanskyi, M. (Ed.). (1981). *Viky hovoriat’. Materialy do istorii Sniatynschyny vid naidavnishykh chasiv* [The centuries talk. Materials on the history of the Sniatyn region since ancient times]. Detroit: Biblioteka Vydavnytstva “Sniatyn” (in Ukrainian).
- Bazhanskyi, M. (1981). Vstupne slovo, poiasnennia do materialiv [Introduction, explanation of the materials]. *Viky hovoriat’. Materialy do istorii Sniatynschyny vid naidavnishykh chasiv*, pryh. M. Bazhanskyi. Detroit: Biblioteka Vydavnytstva “Sniatyn”, pp. 4–10 (in Ukrainian).
- Bazhanskyi, M. (1982). *Krasa Sniatynschyny: Riky, potoky, lisy, luhy, sady, mista i sela ta vysoka materialna i duchovna kultura ihnih zhyteliv. Haslova entsyklopediia* [The beauty of the Sniatyn region: rivers, streams, forests, meadows, gardens, towns and villages and the high material and spiritual culture of their inhabitants. Encyclopedia]. Detroit: Biblioteka Vydavnytstva “Sniatyn” (in Ukrainian).
- Berezhkov, N. (1963). *Chronologiya russkogo letopisaniya* [Chronology of Russian chronicles]. Moskva: Izdatelstvo Akademii Nauk SSSR (in Russian).
- Buchko, D. (1990). *Pochodzhennia nazv naselenykh punktiv Pokuttia* [The origin of the names of localities of the Pokuttia region]. Lviv: Svit (in Ukrainian).
- Bullarium Franciscanum Romanorum Pontificum*. T. 5. (1898). Romae: Typis Vaticanis (in Latin).
- De Conformitate Vitae Beati Francisci ad Vitam Domini Iesu auctore Fr. Bartholomaeo de Pisa. Analecta Franciscana. Sive Chronica Aliaque Varia Documenta Ad Historiam Fratrum Minorum Spectantia*. T. 4. (1906). Quaracci: Ex Typographia Collegii S. Bonaventurae (in Latin).
- Dörferówna, A. (1937). Buczacki Michał Mużyło. *Polski Słownik Biograficzny*. T. 3. Kraków: Nakładem Polskiej Akademii Umijętności, s. 85 (in Polish).
- Stryzhah O. S. (Ed.). (1985). *Etymologichnyy slovnyk litopysnykh geografichnykh nazv Pivdennoi Rusi* [Etymological dictionary of the chronicle geographical names of Southern Rus’]. Kyiv: Naukova dumka (in Ukrainian).
- Gąsiorowski, A. (2015). *Itinerarium króla Władysława Jagiełły. 1386–1434*. Warszawa: Instytut historii PAN (in Polish).
- Haryton, V. (2010). *Naseleni punkty Sniatynschyny. Istorychne mynule, kulturni tradytsii, personalii* [Localities of the Sniatyn region. Historical past, cultural traditions, personalities]. Sniatyn: Prut Prynt (in Ukrainian).

- Haryton, V., Tymofiichuk, M. (2003). *Sniatyn nad Prutom [Sniatyn over the Prut]*. T. 1: *Narysy istorii mista vid naidavnishykh chasiv do pochatku XX stolittia [Essays on the history of the town from ancient times to the beginning of the twentieth century]*. Sniatyn: Prut Prynt (in Ukrainian).
- Ioannis Dlugossi *Annales seu Cronicae incliti Regni Poloniae*. (2000). Varsaviae: Wydawnictwo Naukowe PWN, vol. 8, lib. 11: 1413–1430 (in Latin).
- Ipatievskaya letopis [The Hypatian Codex]. (1908). *Polnoye Sobraniye Russkikh Letopisey* / pub. A. Schachmatov. Sankt-Peterburg: Tipografiya M. A. Aleksandrova, vol. 2, 938 p. (in Old Russian).
- Kronika Janka z Czarnkowa* / tłum. J. Żerbiłło; oprac. tekstu i przyp. M. D. Kowalski. (2001). Kraków: Universitas, 141 s. (in Polish).
- Kronika Polska, Litewska, Żmódzka i wszystkiej Rusi Macieja Strykowskiego*. T. 2. (1846). Warszawa: Nakład G. L. Glücksberga (in Polish).
- Kroitor, K., Patlazhan, Yu. (1971). Sniatyn [Sniatyn]. *Istoriia mist i sil Ukrainskoi RSR. Ivano-Frankivsk*. Kyiv: Instytut istorii AN URSSR, pp. 516–521 (in Ukrainian).
- Kurtyka, J. (2011). *Podole w czasach jagiellońskich. Studia i materiały* / oprac. M. Wilamowski. Kraków: Societas Vistulana (in Polish).
- Kyschkan, M. (2008). Do pytan'nia pro pohodzhennia nazvy “Sniatyn” [To the question of the origin of the name Sniatyn]. *Sniatyn, Sniatynschyna: istoriia i siohodennia. Materialy naukovo-praktychnoi konferentsii, prysviachenoj 850-riččiu mista Sniatyna na Pokutti* / upor. Ya. Romaniuk & V. Haryton. Sniatyn: Prut Prynt, pp. 61–62 (in Ukrainian).
- Mys'ka, R. (2015). Litopysni punkty Halyc'koi zemli (za pysemnymy ta arheolohichnymy dzherelamy) [Chronicle points of the Galician land (according to written and archaeological sources)]. *Arheolohichni doslidzhennia Lvivs'skoho universytetu*, vol. 19, pp. 105–117 (in Ukrainian).
- Nagirnyy, V. (2020). *Štučni yuvilei mist: tak zvane “860-riččya Snyatyna” [Artificial anniversaries of cities: the so-called “860th anniversary of Sniatyn”]*, accessed Marc 7, 2020. Retrieved from: http://localhistory.org.ua/shtuchni-yuvilei-mist-tak-zvane-860-richchya-snyatyna/?fbclid=IwAR2Lszyvw7hbpy5uZmUWYycIKZ_vNOFI0ZMrHWXeEJXo3JCmTBhwhfCLeXs (in Ukrainian).
- Naše misto [Our town]. *Sniatyns'ka mis'ka rada*, accessed January 24, 2020. Retrieved from: <http://www.snyatyn.if.ua/city.php> (in Ukrainian).
- Perebuvannia delehatsii prohresyvnnykh ukraintsiv Kanady v Sniatyni [Stay of a delegation of progressive-minded Ukrainians of Canada in Sniatyn]. (1958, 29 zhovtnia). *Kolhospyk*, no. 129, p. 4 (in Ukrainian).
- Plan zahodiv z orhanizatsii ta vidznachennia 850-richchia Sniatyna [Plan of events for organizing and celebrating the 850th anniversary of Sniatyn]. *Ivano-Frankivska derzhavna oblasna administratsiia. Ofitsiyni web-sait*, accessed January 24, 2020. Retrieved from: <http://www.if.gov.ua/?q=news&id=6811> (in Ukrainian).
- Marchuk, V., Korol'ko A. et al. (2010). *Pokuttia: istoryko-etnografichni narys [Pokuttia: Historical and Ethnographic Essay]*. Lviv; Ivano-Frankivsk: Manuskrypt-Lviv (in Ukrainian).
- Ruzanov, A. (1958, 1 servnia). Descho z istorii nashoho mista (Do 800-richchia Sniatyna) [Some from the history of our city (To the 800th anniversary of Sniatyn)]. *Kolhospyk*, no. 65 (1594), pp. 2–3 (in Ukrainian).
- Ruzanov, A. (1958, 29 serpnia). Z istorii nashoho mista. Zvidky pohodyt' nazva Sniatyn [From the history of our town. Where does the name Sniatyn come from?]. *Kolhospyk*, no. 103 (1632), pp. 4 (in Ukrainian).
- Seidler, H. (1981). Sniatyn: narys monografichniy. Stanyslaviv 1930 roku. Nakladom redaktsii Zemli Stanyslavivs'koi Pereklad z polskoi movy [Sniatyn: a monographic essay. Stanislavov of 1930. Published by the editors of the Stanislavska Land. Translation from Polish]. *Viky hovoriat'. Materialy do istorii Sniatynschyny vid naydavnishykh chasiv* / pryh. M. Bazhanskyi. Detroit: Biblioteka Vydavnytstva “Sniatyn”, pp. 25–33 (in Ukrainian).
- Seidler, H. (1930). *Śniatyn: szkic monograficzny*. Stanisławów: Ziemia Stanisławowska (in Polish).
- Shydlovskyi, A. (1958, 23 lypnia). Sniatynu 800 rokiv [800 years to Sniatyn]. *Prykarpats'ka pravda*, p. 2 (in Ukrainian).
- Sniatyn [Sniatyn]. *Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich*. (1889). Warszawa: Nakł. F. Sulimierskiego i W. Walewskiego. T. 10, s. 929–933 (in Polish).
- Sniatyn [Sniatyn]. (2020). *Wikipedia*, accessed January 24. Retrieved from: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D0%BD%D1%8F%D1%82%D0%B8%D0%BD> (in Ukrainian).
- Sniatyn [Sniatyn]. (2020). *Bolshoy Encyklopedicheskii Slovar'*. (2000), accessed January 24. Retrieved from: <https://dic.academic.ru/dic.nsf/enc3p/275494> (in Russian).
- Sniatyn [Sniatyn]. (2020). *Geograficheskaya encyklopediya*, accessed January 24. Retrieved from: https://dic.academic.ru/dic.nsf/enc_geo/4547 (in Russian).
- Sniatyn [Sniatyn]. (1972). *Radians'ka Entsyklopediia istoriia Ukrainy*. T. 4: Rozlyv – Yackevych. Kyiv: Holov. red. URE, p. 129 (in Ukrainian).

Sniatyn [Sniatyn]. (1963). *Ukrain'ska Radians'ka Entsyklopediia*: v 17 t. M. R. Bazhan (Ed). T. 13: Svitlyakovi – Spodumen. Kyiv: Holov. red. URE, p. 283 (in Ukrainian).

Sniatynu nad Prutom – 860 rokiv [860 years to Sniatyn over the Prut]. (Yuly 16, 2018). *Sniatyns'ka raionna rada*, accessed January 24, 2020. Retrieved from: <http://sniatynrada.gov.ua/news.php?cid=2117&page=3> (in Ukrainian).

Sniatyn, Sniatynschyna: istoriia i siohodennia. (2008). *Materialy naukovykh-praktychnoi konferentsii, pry-svyachenoi 850-richchii mista Sniatyna na Pokutti [Sniatyn, the Sniatyn region: history and modern times. Materials of the scientific-practical conference dedicated to the 850th anniversary of the town of Sniatyn in Pokuttia]* / upor. Ya. Romaniuk ta V. Haryton. Sniatyn: Prut Prynt (in Ukrainian).

Sniatynschyna. Istoryko-etnohrafichnyi narys [The Sniatyn region: Historical and Ethnographic Essay] (2014) / ker. avt. kol., hol. red. A. Korolko, Sniatyn; Ivano-Frankivsk; Lviv: Manuscript-Lviv, 732 p. (in Ukrainian).

Stasiuk, A. (2016). Pro odnu iz nazv Halycha v XIV stolitti [To the question of the titles of Halych in the 14th century]. *Halych. Zbirnyk naukovykh prats* M. Voloshchuka (Ed.). Ivano-Frankivsk: Lileia-NV, vol. 1, pp. 68–74 (in Ukrainian).

Stefanovych, P. (2007). Otnoscheniya knyazya i znati v Galickom i Volynskom knyazhestvah do konca XII v. [Relations between the prince and the nobility in the Galician and Volynian principalities until the end of the 12th century] *Srednevekovaya Rus'*, iss. 7, pp. 120–220 (in Russian).

Sviatkyvannia 800-richchia Sniatyna [Celebration of the 800th anniversary of Sniatyn]. (1958, 29 zhovtnia). *Kolhospryk*, no. 129 (1958), p. 4 (in Ukrainian).

Tomenchuk, B. (2008). *Arheolohiia horodysch Halytskoi zemli. Halyisko-Bukovyns'ke Prykarpattia. Materialy doslidzhen. 1976–2006 rr. [Archeology of the ancient settlements of the Galician land. Galicia-Bukovyna Carpathian region. Research materials of 1976–2006]*. Ivano-Frankivsk: I. Ya. Tretiak (in Ukrainian).

Tomenchuk, B. (2016). *Halych i mala Halytska zemlia XII–XIII st. Istorychna topohrafiia horodysch [Halych and Small Halych land of XII–XIII centuries. Historical topography of the hillfort]*. Ivano-Frankivsk: Symfoniia forte, 596 p. (in Ukrainian).

Vortman, D. (2012). Sniatyn, misto Ivano-Frankivskoi oblasti [Sniatyn, the town of the Ivano-Frankivsk region]. *Encyklopediia istorii Ukrainy*. In 10 vol. / redkol. V. A. Smolii et al. Kyiv: Naukova dumka, vol. 9: Pryl–C, p. 683 (in Ukrainian).

Voytovych, L. (2015). *Halych u politychnomu zhytti Evropy XI–XIV stolit' [Halych in the political life of Europe in 11th–14th centuries]*. Lviv: Instytut ukrainoznavstva im. I. Krypiakevycha NAN Ukrainy, 478 p. (in Ukrainian).

Zbiór dokumentów małopolskich (1974) / wyd. S. Kuraś, I Sułkowska-Kuraś. Cz 6: Dokumenty króla Władysława Jagiełły z lat 1385–1417. Wrocław; Warszawa; Kraków; Gdańsk: Zakład Narodowy imienia Ossolińskich; Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk (in Polish).

Zbiór dokumentów małopolskich (1975) / wyd. S. Kuraś, I Sułkowska-Kuraś. Cz 7: Dokumenty króla Władysława Jagiełły z lat 1418–1434. Wrocław; Warszawa; Kraków; Gdańsk: Zakład Narodowy imienia Ossolińskich; Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk, Wrocław (in Polish).